

elemeit szisztematikusan, folyamatos dokumentálás mellett elbontottuk, valamint hasonló módon jártunk el a 3,6 m átmérőjű sziklagödörben lévő agyagos, vízzáró réteggel is. Ennek a balesetmegelőzési szempontokat figyelembe vevő eljárásnak az eredményeként került elő a ciszterna korai fázisához tartozó, mintegy 2,5–3 m átmérőjű, 14. századi vízgyűjtő visszabontott maradványa is.

A kutatást a korábbi években elért mintegy 5 m-es mélységből folytattuk. A továbbra is lazán elhelyezkedő, így balesetveszélyes burkolókövek elbontását követően, mintegy 6 m-es mélységben, egy biztonságos felszínt sikerült kialakítani a ciszterna sziklagödörén belül. A belső és 2010-ben felfedezett időben korábbi, külső gyűrű között egy olyan, igen masszív, valószínűleg a nyomás hatására átalakult, köves döngölt feltöltést találtunk, mely már biztonságosan képes volt megtartani a továbbra 180 cm belső átmérőjű ciszterna faragott kövekből rakott gyűrűit.

A késeinek tartott belső, kisebb átmérőjű ciszterna egyre inkább iszapos, helyenként agyagos, szürke színű köves, téglatörmelékkel betöltéséből több faragott köelem kisebb-nagyobb torzója került felszínre. Ezek az ajtó-, ill. ablakkeretekhez tartozó szárkötöredékek a vár pusztulását követően kerülhettek a ciszterna belsejébe. A 7 megtalált faragott köelem közül 4 egyszerű élszedéssel ellátott szárkő töredéke, 1 kimatagozatos reneszánsz szárkő lábazati töredéke, valamint 2 nagyobb méretű, nem profilált szárkő töredéke, ami talán a vizes-pince ajtajából származhat.

Mintegy 8 m-es mélységből előkerült a ciszterna egykori kávjának első, mintegy 2–3 mázsásra becsült faragott köve, majd sorban, az írott források alapján 7–8 darabra becsült többi kávaelem is. A 40 cm vastag, átlag 80–90 cm széles és 100 cm magas, külső-belső oldalukon ívesen faragott kávaelemek a ciszterna betöltésében egymáson feküdve helyezkedtek el. A kávaelemek felső síkjában minden esetben megtaláltuk az összeillesztésükre szolgáló vaskapcsok fészkeit, egy-két esetben még maga a kapocs is a helyén volt.

Országosan is egyedülálló leletként, az egyik faragott köelemen felirat tudósít minket a vízgyűjtő megrendelőjének személyéről, és az építés pontos idejéről is. Az egyszerűségében is szép, reneszánsz keretdíszrel ellátott köelem feliratából megtudhatjuk, hogy a ciszternát Komáromi György, Füzér erődjének *provisora* építette 1622-ben. A felirat latin nyelvű szövege: [MEMO]RIA GE[ORGI]I KOMARO[MI] PROVISO[R] [AR] CIS FYZER FIERI FECIT ANNO 1622. (*Az illusztrációt lásd a hátsó borítón!*)

A ciszterna alját mintegy 11,5 m-es mélységben értük el. Az utolsó faragott elemből álló gyűrű alá mintegy fél m-rel mélyülő sziklafeneket csigalépcsőszerűen faragták meg. Ennek a sziklafeneknek az átmérője alkalmazkodik a kögyűrű belső átmérőjéhez, ill. az utolsó sor gyűrűt nagyobb kövekkel ékelték alá. Az utolsó, azaz 6–11 m között meghagyott gyűrűk száma 12, a köelemek átlagos magassága 30–40 cm között váltakozik. Egy gyűrűben 6 vagy 7 elem foglal helyet. Mivel az utolsó gyűrű alatt, annak belső átmérőjéhez igazodva mélyítették le a sziklafeneket, megállapíthattuk, hogy a korábbi, azaz 14. századi ciszterna fenéke ezt a mélységet már nem érte el.

Aránylag kevés tárgyi lelet került elő (kerámia, fém tárgyak, mázas padlótegla-töredékek, kevés állatsont), de többek között sikerült épségben kiemelnünk az egykori felvonószerkezet egy 350 cm hosszú, a ciszternába függőlegesen behuhant keresztgerendáját, több 200 cm hosszú, épen megmaradt gerendát, a tekerőszerkezet egyes elemeit, és a ciszternában használt (egyik?) vödörnek több fenékeszkáját is.

Szinte már csodásnak tekinthető körülmények között került elő a nagyköves pusztulási réteg alól, a ciszterna aljáról, kb. 11 m-es mélységből egy teljesen ép, zöld mázas, habán jellegű fűles kancsó is, melyet talán röviddel a pusztulást megelőzően, az 1600-as évek 50-es, vagy 60-as éveiben ejthettek bele a füzéri vár ciszternájába. A ciszterna kutatását befejeztük, és mintegy 6 m-es mélységben a vízgyűjtőt deszkapallókkal befedtük.

GÁL VIKTOR

97. Gadács, Magyaródpusztá (KÖH 78391)

(Somogy megye) Kö

2011. május 11-én, a középkori Marosd helyét keresve, helyi adatközlőink hívták fel a figyelmünket egy faluhelyre Gadács ÉK-i határrészében. A Magyaródpusztai-árok felső folyása mentén, a kettéágazó patak Ny-i ágának Ny-i oldalán, a vízzel párhuzamosan, ÉNy–DK irányban, kb. 400 m hosszan találtunk középkori leleteket.

Munkatársak: Czövek Attila (WMMM), Takács Melinda régészhallgató (ELTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

98. Gávavencsellő határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, B?

A Tiszabercel és Gávavencsellő között létesítendő vízvezeték nyomvonalának helyszíni szemléje során, 2011. március 9-én, az alábbi új lelőhelyeket dokumentáltunk.

Cimba-part I. (KÖH 78125): A Csözsilip-csatorna É-i partján – csaknem szemben a Kerítői-Nagy-legelő É-i rész elnevezésű lelőhellyel – egy csaknem 20 m szélesen szántott É–D-i irányú szántóban egy intenzív őskori (bronzkori?) lelőhelyet regisztráltunk. A szántás két oldala műveletlen terület, tehát elképzelhető, hogy a lelőhely némileg nagyobb annál, mint amit mi regisztrálni tudtunk.

Cimba-part II. (KÖH 78127): Az előző lelőhelytől Ny-ra – egy természetes mélyedés által elválasztva –, egy É–D-i irányú szántásban, szórványosan őskori kerámiát tudtunk gyűjteni egy É–D-i irányú dombháton.

Cimba-parttól Ny-ra (KÖH 78129): Egy É–D-i irányú dombhát tetején – mely vastagon borítva szerves trágyával (talán egy egykori karám maradványaként) – szórványosan őskori kerámiákat tudtunk gyűjteni. Az említett ok miatt elképzelhető, hogy a lelőhely némileg nagyobb annál, mint amit mi regisztráltunk.

Kerítői-Nagy-legelő É-i rész (KÖH 78131): Ahol a nyomvonal egy híd és egy földút mellett húzódik, a Csözsilip-csatorna D-i oldalán, egy kis mértékben kiemelkedő, legelőként használt dombháton, a vakondtúrásokban közepes mennyiségű kézzel